

Konspekt pracy doktorskiej

Dominik Wach

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Polityka integracji imigrantów w Polsce – rola, zadania i ocena podejmowanych działań na poziomie miast powyżej 300 tys. mieszkańców

Uzasadnienie wyboru tematu:

Kwestia integracji imigrantów nie jest zagadnieniem nowym i przynajmniej od momentu masowych migracji do Ameryki z połowy XIX w. stanowi obiekt badań i rozważań naukowych. Niemniej złożoność tego procesu powodowana rosnącą skalą napływu migrantów, szczególnie do państw Europy zachodniej oraz coraz częściej ich odmienność kulturowa i etniczna powodują, że od lat 90. XX w. możemy zaobserwować wzrost znaczenia integracji oraz zainteresowania nią ze strony badaczy oraz polityków. To właśnie w okresie po roku 1990 powszechnie uznano integrację cudzoziemców za oczekiwany efekt działań politycznych prowadzonych w krajach europejskich doświadczających masowej imigracji¹. Zauważyć należy, że choć integracja jest obecnie postrzegana jako najbardziej pożądany efekt akulturacji, to w zależności od państwa, a nawet regionu czy miasta, wypracowano wiele modeli podejścia do niej, często istotnie się od siebie różniących. Wynika to między innymi z charakteru prowadzonej polityki migracyjnej oraz stopnia postrzegania integracji cudzoziemców jako jednego z jej priorytetów, jak również różnego definiowania tego pojęcia. Wiele także zależy od nastawienia danego społeczeństwa do napływu i osiedlania się cudzoziemców.

Literatura dotycząca problematyki integracji cudzoziemców jest bogata, szczególnie w państwach zachodnich, gdzie proces ten jest obserwowany i badany od lat. W zależności od podejścia i warunków w jakich integracja może zachodzić, powstało wiele jej definicji, często znacząco się od siebie różniących. Niemniej elementem wspólnym, także dla definicji przyjętych w dokumentach Unii Europejskiej, jest postrzeganie integracji jako dwukierunkowego procesu przebiegającego na różnych płaszczyznach i obszarach

¹ A. Favell, *The Changing Face of 'Integration' in a Mobile Europe*, Council for European Studies Newsletter, June 2013, s. 1–2; A. Favell, *Immigration, Integration and Mobility: New Agendas in Migration Studies. Essays 1998–2014*, ECPR Press, Colchester 2014, s. 65.

funkcjonowania cudzoziemców i społeczeństwa przyjmującego². Szeroko stosowana koncepcja wskazująca główne wymiary integracji zaproponowana została przez H. Entzingera i R. Biezevela. Zauważają oni, że integracja dokonuje się w dwóch obszarach: instytucjonalnym i normatywnym. Ten pierwszy dotyczy poziomu zaangażowania imigrantów w wybrane instytucje społeczne, czyli ich udziału w rynku pracy, systemie edukacji czy systemie ochrony zdrowia. Obszar normatywny przejawia się natomiast w postawie względem kultury społeczeństwa przyjmującego, jak i identyfikacji kulturowej samego imigranta. Integracja, zgodnie z tą koncepcją, przebiega w następujących wymiarach: społeczno-ekonomicznym, kulturowym i prawno-politycznym oraz zależy od nastawienia społeczeństwa przyjmującego względem imigrantów³. Z kolei R. Penninx stwierdza, że integracja to proces stawania się akceptowalną częścią społeczeństwa, polegający na interakcji między migrantami a społeczeństwem przyjmującym, zarówno na szczeblu indywidualnym, jak i kolektywnym⁴. Przywołani autorzy podkreślają w swych rozważaniach nad integracją rolę samorządów i lokalny charakter tego procesu, nawet wówczas, gdy ogólne ramy są narzucane przez władze centralne. Zdaniem wspomnianych badaczy to właśnie w społecznościach lokalnych, najczęściej w dużych miastach, zachodzi integracja, a polityka z nią związana często jest rozwijana i uzyskuje konkretny kształt na szczeblu lokalnym⁵.

Istotną kwestią w kontekście integracji cudzoziemców na poziomie lokalnym jest koncepcja zarządzania wielopoziomowego (ang. *multi-level governance* lub *multi-level*

² S. Castles, M. Korac, E. Vasta, S. Vertovec, *Integration: Mapping the Field*, Report of a Project carried out by the University of Oxford Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre, 2002, s. 11-12; *Program haski: Wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, 3.3.2005, 2005/C 53/01; *Program sztokholmski: Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli*, 4.5.2010, Dz.Urz. 2010 C 115; Komisja Europejska, *Plan działania na rzecz integracji obywateli państw trzecich*, 7.06.2016, COM(2016), 377 final.

³ H. Entzinger, R. Biezeveld, *Benchmarking in Immigrant Integration*, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam 2003, Report for the European Commission, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf, s. 8, 19 (dostęp 10.04.2018).

⁴ R. Penninx, *Integration processes of migrants in the European Union and policies relating to integration*, Presentation for the Conference on Population Challenges, International Migration and Reproductive Health in Turkey and the European Union: Issues and Policy Implications, Istanbul, 11-12 October 2004, <http://www.esiweb.org/pdf/turkeynetherlands/RinnusPenninx.pdf>, s. 3-4; R. Penninx, *Decentralizacja polityk integracyjnych. Zarządzanie migracją w miastach, regionach i społecznościach lokalnych*, w: M. Bieniecki, M. Pawlak (red.), *Laboratoria integracji: Obserwacje i notatki praktyczne*, Gliwice: Caritas Polska 2010, s. 22-23.

⁵ R. Penninx, *Integration: The Role of Communities, Institutions, and the State*, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>, 2003; H. Entzinger, R. Biezeveld, op.cit.

policy), która zakłada oddanie części kompetencji należących do państwa innym aktorom, z jednej strony organom ponadnarodowym, oraz z drugiej władzom lokalnym i regionalnym. Jak zauważyła P. Matusz-Protasiewicz w przypadku integracji cudzoziemców największą rolę odgrywają duże miasta (poziom lokalny), w których najczęściej osiedlają się cudzoziemcy. Zarządzanie wielopoziomowe determinuje natomiast sytuację, w której wielu aktorów z różnych obszarów jest od siebie współzależnych i działa na rzecz realizacji wspólnego celu, jakim jest integracja, a zarządzanie nie ogranicza się jedynie do instytucji rządowych i samorządowych, lecz również obejmuje inne podmioty, przez co zaciera się granica między podmiotami publicznymi i prywatnymi⁶.

Dotychczas kwestie polityki integracyjnej w Polsce na szczeblu lokalnym podejmowała głównie wspomniana P. Matusz-Protasiewicz⁷, lecz ten temat badawczy wydaje się wciąż nie dość wyeksplorowany, szczególnie w kontekście porównawczym między polskimi miastami. W Polsce, podobnie jak w innych państwach Europy Środkowej i Wschodniej, z problemem integracji imigrantów zetknięto się zdecydowanie później niż miało to miejsce w krajach Europy Zachodniej. Transformacja ustrojowa przełomu lat 80. i 90. XX wieku i związane z nią wyzwania polityczne i społeczno-gospodarcze oraz stosunkowo niewielki napływ cudzoziemców osiedlających się w Polsce (częściowo spowodowany restrykcyjną polityką imigracyjną) spowodowały, że tworzenie się polityki integracyjnej nie było postrzegane jako priorytet. W efekcie następowało ono powolnie, a wpływ selektywnej polityki imigracyjnej (czyli opartej na przyjętych przez rząd priorytetach) determinował małą liczbę osiedlających się migrantów i ich bliskość kulturową. Jednocześnie polityka integracyjna była, i często jest nadal, postrzegana jedynie jako część polityki migracyjnej. Z tych powodów rozwijała się ona zazwyczaj przy okazji rozwoju innych polityk, a nie niezależnie jako odrębna polityka zmierzająca w wyraźnie określonym i definiowalnym kierunku. W rezultacie polska polityka integracyjna ma raczej charakter niesformalizowany, a także – jak wskazują wyniki międzynarodowego Indeksu Polityki

⁶ P. Matusz-Protasiewicz, *Rosnąca rola poziomu lokalnego w kreowaniu polityki integracji imigrantów w Unii Europejskiej*, Central and Eastern European Migration Review, Vol. 2, No. 2, December 2013, s. 76-77.

⁷ Zob. P. Matusz-Protasiewicz, *Wielopoziomowe zarządzanie migracjami. Rola Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich w kształtowaniu polityki integracyjnej w Polsce*, <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publications/46033> (dostęp 20.04.2018); P. Matusz-Protasiewicz, *Rosnąca rola poziomu lokalnego w kreowaniu polityki integracji imigrantów w Unii Europejskiej*, Central and Eastern European Migration Review, Vol. 2, No. 2, December 2013, s. 75-97; P. Matusz-Protasiewicz, J. Kohlbacher, *Policies on intergroup relations in the cities of CEE countries*, CMR Working Papers 54/112, February 2012.

Integracji Migrantów (*Migrant Integration Policy Index – MIPEX*) z 2015 r.⁸ – znajduje się ona na odległym – 32 miejscu spośród 38 badanych państw – pod względem szans imigrantów na partycypację w społeczeństwie⁹. Składa się ona z rozproszonych działań realizowanych przez różne podmioty na różnym szczeblu (najczęściej lokalnym), które nie wynikają ze spójnego i długofalowego planu. Ponadto, przyjmując, że Polska jako demokratyczne zdecentralizowane państwo wolnorynkowe, wpisujące się w model wielopoziomowego zarządzania, w znacznej części przenieśli dużą część realizacji zadań polityki publicznej właśnie na szczebel samorządowy. Teoretycznie za integrację cudzoziemców odpowiedzialne są samorządy na poziomie powiatu (zadania własne i zlecone w zakresie integracji migrantów przymusowych, którzy uzyskali ochronę międzynarodową). W praktyce zadania te są realizowane niemal wyłącznie w kilku dużych miastach Polski, łączących często kompetencje gminy i powiatu, będących dużymi skupiskami cudzoziemców oraz działających na ich rzecz organizacji pozarządowych.

W obliczu „kryzysu migracyjnego”, który choć nie dotknął bezpośrednio Polski, to wywołał spór polityczny wokół napływu cudzoziemców do Europy i Polski oraz uzmysłowił niektórym środowiskom i władzom lokalnym potrzebę budowania rozwiązań integracyjnych. Część polskich miast pochyliła się nad problemem tworzenia lokalnej polityki integracyjnej i instytucjonalizacji dotychczasowych rozwiązań doraźnych. Wyrazem zainteresowania budową rozwiązań integracyjnych, głównie jednak deklaratywnego, może być przyjęta w roku 2017 „Deklaracja prezydentów o współdziałaniu miast Unii Metropolii Polskich w dziedzinie migracji”¹⁰ czy też gdański „Model Integracji Imigrantów”¹¹. Specyficzną sytuację można natomiast zaobserwować w Warszawie – największym i najbardziej zróżnicowanym mieście w Polsce, gdzie zamieszkuje lub pracuje zdecydowanie

⁸ Indeks Polityki Integracji Migrantów (*Migrant Integration Policy Index – MIPEX*) to narzędzie do pomiaru polityk integracji imigrantów we wszystkich krajach Unii Europejskiej, Australii, Japonii, Kanadzie, Korei Południowej, Norwegii, Nowej Zelandii, Szwajcarii, Turcji i USA. 167 wskaźników pozwala na stworzenie wielowymiarowego obrazu szans migrantów na uczestnictwo w społeczeństwie, a także oceny i porównania działań rządów w badanych państwach.

⁹ Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/poland> (dostęp 10.05.2018).

¹⁰ Unia Polskich Metropolii, *Deklaracja prezydentów o współdziałaniu miast Unii Metropolii Polskich w dziedzinie migracji.*, <http://www.metropolie.pl/wp-content/uploads/2017/07/Tekst-deklaracji-UMP-z-30-czerwca-2017.pdf> (dostęp 1.10.2017).

¹¹ K. Żelazek, *Model Integracji Imigrantów*, <http://www.gdansk.pl/pobierz/78845/Model-Integracji-Imigrantow> (dostęp 9.05.2018).

najlichniesza populacja cudzoziemców. Mimo iż w m.st. Warszawa od lat podejmuje się liczne działania integracyjne, zarówno prowadzone przez organizacje pozarządowe jak i instytucje lokalne, jak dotąd nie powstała jedna, całościowa strategia integracji cudzoziemców.

Cel pracy:

Celem pracy jest omówienie, analiza i ocena polityki integracji cudzoziemców w Polsce na przykładzie dużych miast definiowanych jako miasta powyżej 300 tys. mieszkańców. Do analizy zostaną wybrane miasta, których prezydenci podpisali w 2017 r. „Deklarację prezydentów o współdziałaniu miast Unii Metropolii Polskich w dziedzinie migracji”. Na obecnym etapie zakłada się, że będą to m.st. Warszawa i realizowane w nim przez różne podmioty działania integracyjne oraz uznawane za wiodące w dziedzinie integracji cudzoziemców miasta takie jak Białystok, Gdańsk, Lublin czy Wrocław.

W celu przedstawienia kontekstu i otoczenia, w jakim prowadzone są działania integracyjne przez samorząd, w pracy doktorskiej zrealizowana zostanie m.in. analiza oraz ocena procesu tworzenia i funkcjonowania polskiej polityki integracyjnej w latach 1989-2018. Przedstawienie tła historycznego oraz głównych czynników wpływających na rozwój polityki integracyjnej ma na celu uwidocznienie obecnego jej stanu, tak na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Ważne będzie jej odniesienie do innych państw regionu i podjęcie próby określenia jej modelu (jeśli taki istnieje). Istotne będzie także zbadanie pola instytucjonalnego, które pozwoli na określenie, jaka jest rola poszczególnych aktorów działających na różnych szczeblach w kreowaniu i realizacji polityki integracji cudzoziemców. W tym kontekście kluczowym poziomem analizy będą działania podejmowane w dużych miastach w odniesieniu do rozwiązań przyjmowanych na szczeblu centralnym. Takie podejście pozwoli na przedstawienie i zbadanie stanu polskiej polityki integracyjnej i ewentualnych kierunków jej rozwoju. Na tej podstawie zostaną zaproponowane rekomendacje do rozwoju polskiej polityki integracyjnej, co będzie stanowić część stosowaną badań, co jest ważne w przypadku nauk społecznych, w tym nauk o polityce publicznej.

Hipoteza pracy doktorskiej:

Główna hipoteza rozprawy zakłada, że w przypadku Polski, pomimo wzrostu liczby cudzoziemców oraz zidentyfikowania wyzwań związanych z obecnością cudzoziemców w środowisku lokalnym, jedynie ograniczona liczba samorządów zdecydowała się na zajęcie

tym problemem. W praktyce jedynie kilka dużych miast realizuje działania w zakresie integracji cudzoziemców lub posiada przygotowany model takich działań. Oznacza to, że problem integracji cudzoziemców nadal jest postrzegany przez samorzady za marginalny, głównie z powodu, iż w zdecydowanej większości polskich miast, powiatów czy gmin obecność cudzoziemców jest niezauważalna. Jednocześnie skupienie się działań integracyjnych w dużych miastach wynika właśnie z faktu, że to one stykają się z zagadnieniem integracji cudzoziemców, ponieważ jest ono coraz częściej postrzegane przez ich mieszkańców jako problem społeczny. Dodatkowo, jak pokazują doświadczenia Europy Zachodniej, obserwujemy rosnącą rolę miast (metropolii) w zakresie integracji nie tylko w realizacji decyzji podejmowanych na szczeblu centralnym, lecz także jako kreatorów i partnerów w procesie tworzenia rozwiązań systemowych. Brak zainteresowania zdecydowanej większości samorządów kwestią integracji może mieć w przyszłości negatywne konsekwencje. Należy bowiem założyć, że skala imigracji do Polski będzie rosła i dotyczyć coraz większej liczby polskich regionów, które będą nieprzygotowane na wyzwania związane z pobytem cudzoziemców. Jednocześnie doświadczenie w zakresie integracji jakie zostało nabyte przez duże miasta może okazać się w takim przypadku kluczowe. Będzie to jednak wymagało zbudowania systemu wymiany informacji i ich implementacji.

Do falsyfikacji hipotezy zostały wybrane działania w zakresie integracji cudzoziemców realizowane w Warszawie oraz innych wiodących ośrodkach miejskich, które mają dwie wspólne cechy: są zamieszkiwane przez ponad 300 tys. mieszkańców i są sygnatariuszami „Deklaracji prezydentów o współdziałaniu miast Unii Metropolii Polskich w dziedzinie migracji.” Zakładam, że zarówno instytucje samorządowe, jak i liczne organizacje pozarządowe działające na rzecz migrantów, od lat prowadzą działania integracyjne i w sposób naturalny stworzyły pewnego rodzaju podejście do integracji cudzoziemców zawierające wiele rozwiązań, nieobecnych w innych samorządach. Jako uzupełnienie hipotezy głównej wskazuję hipotezę dodatkową, w myśl której w wyniku wieloletnich działań podmiotów samorządowych oraz pozarządowych działających na rzecz cudzoziemców, Warszawa jako stolica Polski, a zarazem miasto które jest największym skupiskiem cudzoziemców w kraju, dysponuje najszerszą ofertą integracyjną w Polsce, choć jak dotąd nie wykształciła spójnej i wyrażonej w postaci dokumentu strategicznego lokalnej polityki integracyjnej. Jednocześnie zdobyte przez nią doświadczenie może być bardzo ważne dla innych polskich samorządów.

Pytania badawcze:

W celu zweryfikowania hipotez sformułowane zostały następujące pytania badawcze:

1. Jak definiowane są pojęcia integracji i polityki integracyjnej? Jakie są zależności między centralną i lokalną polityką integracyjną? Czy powyższe zależności wpisują się w model zarządzania wielopoziomowego?
2. Jak ewoluowała polska polityka integracyjna po 1989 r. oraz jakie czynniki miały największy wpływ na jej rozwój?
3. Czy działania integracyjne podejmowane na szczeblu lokalnym przez duże polskie miasta można nazwać lokalną polityką integracyjną?
4. Jak bardzo istotny jest poziom miast w procesie integracji cudzoziemców?
5. Czy polityka integracyjna na szczeblu centralnym i lokalnym odpowiada na faktyczne potrzeby osób, do których jest kierowana, a także jaki jest pożądaný kierunek jej rozwoju?
6. Czy dobre praktyki wypracowane przez polskie miasta mogą być zaadoptowane przez inne samorządy lokalne?

Metodologia badań:

Praca będzie posiadała zarówno komponent teoretyczny, jak i empiryczny. Kwestie teoretyczne będą dotyczyły przede wszystkim przeglądu teorii oraz definicji w odniesieniu do pojęcia „integracja” i jego złożoności oraz pojęcia „polityka integracyjna” ze szczególnym uwzględnieniem tej realizowanej na szczeblu lokalnym przez miasta w modelu wielopoziomowego zarządzania. Komponent teoretyczny pracy będzie obejmował także zagadnienie różnych modeli polityki integracyjnej oraz relacji tej polityki z polityką imigracyjną. Krytyczny przegląd krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu pozwoli określić stan badań w analizowanym obszarze.

Ponadto w pracy doktorskiej zostanie przeprowadzona analiza ewolucji polskiej polityki integracyjnej po 1989 r. W tym celu zostanie wykorzystany krytyczny przegląd literatury i metoda analizy treści dokumentów urzędowych oraz danych statystycznych – opierająca się głównie na aktach prawnych pośrednio lub bezpośrednio dotyczących polityki integracyjnej, a także planach i strategiach (oficjalnych i tych, które pozostały w fazie projektowania); analiza dokumentów obejmie także raporty, pisma oficjalne i opinie, statystyki i sprawozdania dotyczące realizacji i planowania polityki integracyjnej.

Wymienione powyżej metody pozwolą na dogłębną analizę czynników wpływających na rozwój i kształt polityki integracyjnej na szczeblach centralnym i lokalnym oraz zarysują tło historyczne i kontekst, w jakim się ona rozwijała.

Komponent empiryczny pracy doktorskiej zakłada wykorzystanie metody studium przypadku, tj. opisu, analizy i oceny praktycznych rozwiązań integracyjnych realizowanych na terenie wybranych polskich miast. Metoda porównawcza pozwoli na skonfrontowanie poszczególnych lokalnych założeń polityki integracyjnej i wypracowanych rozwiązań z innymi proponowanymi przez polskie samorzady, uznawane za wiodące w kwestii integracji cudzoziemców. Przyjęcie Warszawy jako modelowego samorządu realizującego działania integracyjne podyktowane jest faktem, iż jest to miasto, w którym zamieszkuje lub pracuje największa liczba cudzoziemców w skali Polski, funkcjonuje w nim największa liczba organizacji pozarządowych działających na ich rzecz, a władze lokalne od lat realizują projekty mające wspierać proces integracji. W rezultacie samorząd warszawski dysponuje największą ofertą integracyjną, lecz staje również przed największym wyzwaniem związanym z liczbą i zróżnicowaniem cudzoziemców wymagających takich form wsparcia.

Cennym elementem analizy będzie także doświadczenie zawodowe wynikające z wieloletniego zaangażowania Autora w realizację jednego z głównych komponentów polityki integracyjnej w Warszawie, jakim są indywidualne programy integracji skierowane do beneficjentów ochrony międzynarodowej w Polsce. Ponadto istotnym uzupełnieniem jest fakt koordynacji z ramienia Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie¹² działań w ramach przedsięwzięcia realizowanego przez Urząd m.st. Warszawa pt. „Warszawski testowy projekt integracji cudzoziemców z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy (WITEK)”. Dzięki uczestnictwu w niektórych działaniach związanych z tworzeniem centralnej i lokalnej (warszawskiej) polityki integracyjnej możliwe będzie odniesienie przyjmowanych założeń działań integracyjnych do ich późniejszej realizacji.

Oddzielnej analizie poddane zostaną wyniki badania delfickiego przeprowadzonego przy udziale około 80 ekspertów z ośmiu europejskich państw (w tym z 17 z Polski) specjalizujących się w tematyce migracyjnej i integracyjnej, które zostało zrealizowane w ramach projektu IMINTEG – „W poszukiwaniu modeli związków pomiędzy politykami imigracyjną i integracyjną”¹³. W szczególności zbadane zostaną wyniki dotyczące polskich ekspertów i obrazujące postrzeganie polityki integracyjnej, a także definiujące stan polskiej polityki integracyjnej oraz możliwy jej rozwój w przyszłości.

¹² Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie (WCPR) jest instytucją samorządową odpowiedzialną za realizację zadania integracji migrantów przymusowych zamieszkujących na terenie Warszawy.

¹³ Badanie delfickie zostało przeprowadzone w ramach projektu IMINTEG „W poszukiwaniu modeli związków pomiędzy politykami imigracyjną i integracyjną” sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2014/14/E/HS5/00397/1.

Ponadto w pracy zostaną przeanalizowane wyniki około 20 wywiadów pogłębionych z ekspertami w dziedzinie migracji i integracji dotyczących polityki integracyjnej prowadzonej przez wybrane polskie miasta. Pozwolą one na dokładniejsze zbadanie roli, potrzeb i ewentualnego kierunku rozwoju miejskiej polityki integracyjnej.

Zakres pracy:

Zakres pracy wynika z przyjętych celów, pytań badawczych i obejmuje:

1. Analizę podstawowych pojęć w badanym obszarze i podejść teoretycznych do badania polityki integracyjnej i jej poziomów.
2. Analizę ewolucji polskiej polityki integracyjnej.
3. Omówienie działań integracyjnych i dobrych praktyk realizowanych w Warszawie oraz innych miastach uważanych za wiodące w dziedzinie integracji cudzoziemców.
4. Przedstawienie i analizę wyników badań dotyczących stanu obecnego i wizji polskiej polityki integracyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu lokalnego.

Koncepcja i plan badań:

Rozprawa będzie się składała z elementów teoretycznych, statystycznych oraz empirycznych. W zakresie elementów empirycznych zostało przeprowadzone badanie delfickie realizowane w ramach projektu „IMINTEG – w poszukiwaniu modeli związków pomiędzy politykami imigracyjną i integracyjną” (N=79, w tym N=17 z Polski), które zakłada m.in. postrzeganie kształtu polityki integracyjnej. Następnie zostaną przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione z polskimi ekspertami w zakresie polityki integracyjnej realizowanej w wybranych miastach (N=20).

Struktura pracy

Wstęp

Wprowadzenie do problematyki pracy, w tym zarysowanie specyfiki polskiego podejścia do kwestii integracji cudzoziemców.

Rozdział 1. Istota integracji i polityki integracyjnej

Wtórna analiza literatury przedmiotu mająca na celu przegląd teorii i definicji w zakresie integracji cudzoziemców i polityki integracyjnej z uwzględnieniem zarządzania wielopoziomowego. Przegląd podejścia do kwestii integracji cudzoziemców na szczeblu lokalnym w oparciu o koncepcje znane z państw Europy Zachodniej.

Rozdział 2. Ewolucja polskiej polityki integracyjnej po 1989 r.

Analiza historyczna dotycząca rozwoju działań integracyjnych od momentu transformacji ustrojowej do roku 2018. Wyszczególnienie okresów rozwoju polityki integracyjnej z zaznaczeniem przyczyn i czynników wpływających na jej kierunek i dynamikę rozwoju. Celem rozdziału jest nakreślenie tła historycznego i pokazanie kontekstu i specyfiki Polski, które pozwoli na lepsze i pełniejsze zrozumienie działań na szczeblu lokalnym. Wykorzystane zostanie doświadczenie zawodowe Autora rozprawy.

Rozdział 3. Cudzoziemcy i ich integracja w Polsce po 1989 r.

Krótki rys historyczny i charakterystyka populacji cudzoziemców i imigrantów w Polsce, zwłaszcza po 1989 r. Omówienie sytuacji cudzoziemców. Analiza i porównanie dostępnych danych statystycznych dotyczących liczby cudzoziemców w Polsce i wybranych miastach oraz skali działań integracyjnych podejmowanych na ich rzecz.

Rozdział 4. Studium przypadku: Warszawa na tle innych samorządów w Polsce

Omówienie i analiza głównych i modelowych działań instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych oferujących wsparcie integracyjne dla cudzoziemców, a także prowadzących działania skierowane do społeczeństwa przyjmującego. Próba porównania i oceny rozwiązań przyjętych w Warszawie z innymi stosowanymi przez polskie miasta uznawane za wiodące w integracji cudzoziemców.

Rozdział 5. Polityka integracyjna i rola miast w jej tworzeniu i realizacji

Przedstawione zostaną wyniki badań pokazujących postrzeganie polityki integracyjnej oraz roli miast w jej tworzeniu i implementacji w wymiarze lokalnym. W tym celu zostanie dokonana dogłębna analiza wyników badania delfickiego oraz wywiadów pogłębionych przeprowadzonych w ramach projektu IMINTEG.

Rozdział 6. Wnioski, dobre praktyki i rekomendacje

Rozdział podsumowujący, w którym podjęta zostanie próba zdiagnozowania aktualnego stanu polityki integracyjnej na szczeblu centralnym i lokalnym (ze szczególnym uwzględnieniem tej prowadzonej przez m.st. Warszawa), a także ewentualnych kierunków jej rozwoju. Podjęta zostanie próba zaproponowania działań, w oparciu o przeprowadzone badania empiryczne, mogących doprowadzić do zwiększenia skuteczności lokalnej polityki integracyjnej oraz wskazania pożądanego kierunku jej rozwoju.

Literatura:

- S. Castles, M. Korac, E. Vasta, S. Vertovec, *Integration: Mapping the Field*, Report of a Project carried out by the University of Oxford Centre for Migration and policy Research and Refugee Studies Centre, 2002.
- H. Entzinger, R. Biezeveld, *Benchmarking in Immigrant Integration*, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam 2003, Report for the European Commission, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf, s. 8, 19 (dostęp 10.04.2018).
- A. Favell, *Immigration, Integration and Mobility: New Agendas in Migration Studies. Essays 1998–2014*, ECPR Press, Colchester 2014.
- A. Favell, *The Changing Face of 'Integration' in a Mobile Europe*, Council for European Studies Newsletter, June 2013.
- Komisja Europejska, *Plan działania na rzecz integracji obywateli państw trzecich*, 7.06.2016, COM(2016), 377 final.
- P. Matusz-Protasiewicz, *Rosnąca rola poziomu lokalnego w kreowaniu polityki integracji imigrantów w Unii Europejskiej*, Central and Eastern European Migration Review, Vol. 2, No. 2, December 2013.

- P. Matusz-Protasiewicz, *Wielopoziomowe zarządzanie migracjami. Rola Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich w kształtowaniu polityki integracyjnej w Polsce*, <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publications/46033> (dostęp 20.04.2018).
- P. Matusz-Protasiewicz, J. Kohlbacher, *Policies on intergroup relations in the cities of CEE countries*, CMR Working Papers 54/112, February 2012.
- Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/poland> (dostęp 10.05.2018).
- R. Penninx, *Decentralizacja polityk integracyjnych. Zarządzanie migracją w miastach, regionach i społecznościach lokalnych*, w: M. Bieniecki, M. Pawlak (red.), *Laboratoria integracji: Obserwacje i notatki praktyczne*, Gliwice: Caritas Polska 2010.
- R. Penninx, *Integration processes of migrants in the European Union and policies relating to integration*, Presentation for the Conference on Population Challenges, International Migration and Reproductive Health in Turkey and the European Union: Issues and Policy Implications, Istanbul, 11-12 October 2004, <http://www.esiweb.org/pdf/turkeynetherlands/RinnusPenninx.pdf>.
- R. Penninx, *Integration: The Role of Communities, Institutions, and the State*, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>, 2003.
- *Program haski: Wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej*, 3.3.2005, 2005/C 53/01.
- *Program sztokholmski: Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli*, 4.5.2010, Dz.Urz. 2010 C 115.
- Unia Polskich Metropolii, *Deklaracja prezydentów o współdziałaniu miast Unii Metropolii Polskich w dziedzinie migracji.*, <http://www.metropolie.pl/wp-content/uploads/2017/07/Tekst-deklaracji-UMP-z-30-czerwca-2017.pdf> (dostęp 1.10.2017).
- K. Żelazek, *Model Integracji Imigrantów*, <http://www.gdansk.pl/pobierz/78845/Model-Integracji-Imigrantow> (dostęp 9.05.2018).